

การศึกษาและการออกแบบชุดอุปกรณ์สร้างลายเสื้อกบฏฐาน อัตลักษณ์ชุมชนบ้านสำโรง ตำบลศรีณรงค์ อำเภอชุมพลบุรี จังหวัดสุรินทร์

ธัญรัตน์ ยุทธสารเสนีย์^{1*} มลฤดี เพ้าหอม² และอุษณีย์ วรรณคำ³

^{1*} สาขาวิชาออกแบบผลิตภัณฑ์อุตสาหกรรม คณะเทคโนโลยีอุตสาหกรรม มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์

² บริษัท คณิศรเอ็นจิเนียริง จำกัด

³ บริษัท จงสถิต จำกัด

*ผู้นิพนธ์ประสานงานบทความ อีเมล: thanyarat11y@gmail.com โทรศัพท์ 09 9565 9794

รับเมื่อ 5 เมษายน 2562 แก้ไขเมื่อ 20 พฤษภาคม 2562 ตอปรับเมื่อ 10 มิถุนายน 2562

บทคัดย่อ

การวิจัยในครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาอัตลักษณ์และกระบวนการทอเสื้อกบฏกลุ่มสตรีแม่บ้านทอเสื้อกบฏ บ้านสำโรง ตำบลศรีณรงค์ อำเภอชุมพลบุรี จังหวัดสุรินทร์ 2) ออกแบบชุดอุปกรณ์สร้างลายเสื้อกบฏฐานอัตลักษณ์ชุมชนบ้านสำโรง และ 3) ประเมินความพึงพอใจที่มีต่อต้นแบบผลิตภัณฑ์เสื้อกบฏจากชุดอุปกรณ์สร้างลายของกลุ่มผู้จำหน่ายและผู้ซื้อ กลุ่มตัวอย่างเป็นแบบเจาะจง จากสมาชิกกลุ่ม ผู้ความเชี่ยวชาญ ผู้จำหน่าย และผู้ซื้อสินค้าเสื้อกบฏ เครื่องมือวิจัยที่ใช้ เป็นแบบสัมภาษณ์ แบบประเมินความพึงพอใจ การวิเคราะห์ผลใช้ทั้งแบบพรรณนา และการวิเคราะห์ทางสถิติ

ผลการศึกษา พบว่า การศึกษาอัตลักษณ์ชุมชนที่สื่อถึงชุมชน คือ ต้นสำโรง ตามชื่อหมู่บ้าน และภูมิทัศน์ที่สำคัญของชุมชน คือ แม่น้ำมูล จึงได้ออกแบบลายจากใบสำโรง จำนวน 2 แบบ ดอกสำโรง จำนวน 3 แบบ ผลสำโรง 3 แบบ ลายลุ่มน้ำมูล 1 แบบ และทรัพยากรในน้ำมูล จำนวน 1 แบบ รวมเป็น 10 แบบ จากนั้นได้ทำการประเมินแบบตามความเหมาะสมและสื่อถึงอัตลักษณ์ชุมชนได้ชัดเจนที่สุด โดยผู้เชี่ยวชาญด้านการออกแบบผลิตภัณฑ์ พบว่า แบบที่เหมาะสมที่สุด คือแบบที่ 5 ที่สื่ออัตลักษณ์ของดอกสำโรงได้อย่างสมดุล สวยงาม โดดเด่น และมีเอกลักษณ์เฉพาะตัว มีผลประเมินในภาพรวมเฉลี่ยอยู่ที่ (\bar{X} = 4.52) จึงนำลายที่ได้ไปสร้างชุดอุปกรณ์สร้างลายบนท่อพีวีซีจำนวน 11 ท่อน และประเมินผลการใช้งานชุดอุปกรณ์ จากสมาชิกผู้ทอเสื้อกบฏ มีผลเฉลี่ยอยู่ที่ (\bar{X} = 4.69) และจากการประเมินผลต้นแบบผลิตภัณฑ์เสื้อกบฏจากผู้จำหน่ายและผู้ซื้อ พบว่า มีระดับความพึงพอใจผลิตภัณฑ์ในภาพรวมเฉลี่ยอยู่ที่ (\bar{X} = 4.64) ซึ่งผลลัพธ์ที่เกิดจากงานวิจัย คือ ลดค่าใช้จ่ายของกลุ่มได้ร้อยละ 60 สมาชิกกลุ่มมีความรู้และเกิดทักษะการสร้างชุดอุปกรณ์ได้

คำสำคัญ: อุปกรณ์สร้างลายทอเสื้อกบฏ เสื้อกบฏ การออกแบบลวดลาย

The Study and Design of Tool for Making Reed Mats Pattern on Identity Based in Ban Samrong, Tambon Sri Narong, Chumphonburi District, Surin Province

Thanyarat Yutthasamsenee^{1*} Molruedee Paowhom² and Usanee Wankam³

^{1*} Industrial Design Technology, Faculty of Industrial Technology, Buriram Rajabhat University

² Khanisorn Engineering Co., Ltd.

³ Jong Stit Co., Ltd.

*Corresponding author. E-mail: thanyarat11y@gmail.com Tel. 09 9565 9794

Received: April 5, 2019; **Revised:** May 20, 2019; **Accepted:** June 10, 2019

Abstract

The purposes of this study(1) to study identity and the process of reed mats weaving in the housewife group at Ban Samrong, Si Narong sub-district, Chumphonburi district, Surin province, (2) to design reed mat pattern creation Kit based on the Ban Samrong Community's identity, and(3) to assess vendors' and buyers' satisfaction in the prototype product from reed mat pattern creation Kit, The sampling was performed using purposive sampling technique on a member of a group of expertise, vendors and buyers. The research instruments were questionnaire and interviews. An analysis of the use of both a descriptive and statistical analysis.

The study found that the community's identity was reflecting through Samrong tree, as the name of the village and Moon river, its landscape importance to the village, therefore, a pattern from Samrong's leaf, flower, and fruit were designed, also the shape of the Moon river and its resource. The 10 - designed pattern were 2 patterns from leaf, 3 patterns from flower, 3 patterns from fruit, 1 pattern from river shape and 1 pattern from river resources. The assessment was done by the experts and found that flower designed pattern no. 5 have been made as appropriate and reflects community identity most clearly, as its balance good, outstanding and unique with mean (\bar{x} = 4.52) thus, this pattern was chosen to made on the 11-PVC pipe, and the assessment was done by the members of reed mat weaving group with mean (\bar{x} = 4.69), and assessment of prototype product was done by vendors and buyers. It found that levels of satisfaction in the product overview with mean (\bar{x} = 4.64). The finding of this research were supported to reduce the cost at 60 percent of the group, and the group members have the knowledge and skills to create a kit for reed mat weaving.

Keywords: Tool for Weave, Reed Mats, Pattern Design.

1. บทนำ

“เสื่อ” จัดเป็นสินค้าหัตถกรรมจักสานประเภทหนึ่งที่มีลักษณะเฉพาะตัวซึ่งสะท้อนให้เห็นเอกลักษณ์ของภูมิปัญญาท้องถิ่นที่มีการสืบทอดกันมาเป็นเวลายาวนานหลายชั่วอายุคนการทอเสื่อเป็นงานจักสานที่ใช้ทรัพยากรที่มีอยู่ในท้องถิ่นได้แก่ “กก” นำมาทอเป็นเสื่อผืนที่ชาวชนบทใช้กันอย่างแพร่หลายในชีวิตประจำวันเนื่องจากเสื่อเป็นเครื่องใช้ที่ตอบสนองความต้องการในการใช้สอยในชีวิตประจำวันของชาวชนบทได้อย่างดี โดยเฉพาะประชาชนที่มีอาชีพเกษตรกรรมเพราะเสื่อเป็นเครื่องใช้พื้นบ้านที่ทำจากวัสดุพื้นบ้านในแต่ละภูมิภาคเช่นกกกระจูดลำเจียกหรือป่านั่นคล้ายๆกันเป็นต้นซึ่งชาวชนบทส่วนใหญ่ผลิตเสื่อใช้เองได้อาจกล่าวได้ว่าเสื่อเป็นเครื่องจักสานที่เกิดขึ้นตามสภาพแวดล้อมของแต่ละท้องถิ่นและมีรูปแบบที่มีลักษณะเฉพาะของท้องถิ่นรวมทั้งมีความเหมาะสมกับประโยชน์ใช้สอยปัจจุบันวิธีการทอเสื่อหรือรูปแบบของเสื่อตลอดจนวัสดุที่ใช้ทอเสื่อเปลี่ยนแปลงไปตามสภาพภูมิศาสตร์การเปลี่ยนแปลงทางสังคมและประโยชน์ใช้สอยตามวิถีชีวิตของมนุษย์ในปัจจุบันปัจจุบัน “เสื่อ” เป็นสินค้าหัตถกรรมที่ผลิตในครัวเรือนโดยใช้เวลารว่างจากอาชีพหลักในการผลิตหรือทอประกอบกับกระแสความรุนแรงในการแข่งขันของโลกธุรกิจทำให้กลุ่มผู้ทอเสื่อในภูมิภาคต่างๆมีการพัฒนารูปแบบและลวดลายใหม่ๆเพื่อเพิ่มมูลค่าออกมาสู่ตลาดเสมอแม้ว่างานภูมิปัญญาจะช่วยสร้างรายได้และสามารถสร้างงานให้เกิดในชนบทได้อย่างมากก็ตามแต่ก็ยังมิได้มีการส่งเสริมและพัฒนากันอย่างจริงจังแม้จะมีบางหน่วยงานเข้ามาทำอยู่บ้างก็อยู่ในวงจำกัดทั้งนี้อาจสืบเนื่องมาจากการพัฒนารูปแบบการออกแบบผลิตภัณฑ์การวางแผนทางการตลาดยังมิได้รับการพัฒนาอย่างต่อเนื่องทำให้ภูมิปัญญาพื้นบ้านตกอยู่ในภาวะที่ผู้ผลิตต้องต่อสู้ดิ้นรนแต่เพียงลำพังและมีการส่งเสริมกันอย่างผิวเผินทั้งที่ภูมิปัญญาชาวบ้านมีความสำคัญยิ่งทั้งในด้านเศรษฐกิจวัฒนธรรมและวิถีชีวิตในการดำรงชีวิตของคนชนบทซึ่งเป็นคนส่วนใหญ่ของประเทศ [1]

จากการสำรวจกลุ่มสตรีแม่บ้านทอเสื่อที่บ้านสำโรงตำบลศรีณรงค์อำเภอชุมพลบุรีจังหวัดสุรินทร์พบว่าบริบทของชุมชนเอื้อต่อการทอเสื่อเพราะเป็นชุมชนลุ่มน้ำในแถบแม่น้ำมูลมีกกไหลขึ้นตามลำน้ำสาขาเป็นจำนวนมากเหมาะต่อการประกอบอาชีพเสริมทอเสื่อซึ่งเป็นภูมิปัญญาจากการถ่ายทอดภูมิปัญญารุ่นสู่รุ่นเริ่มจากการทอไว้ใช้ในครัวเรือนด้วยเครื่องมือง่ายๆมีกิมและอุปกรณ์ดัดเส้นกกก็สามารถทอเสื่อไว้ใช้เองได้ลวดลายเป็นขีดขึ้นลงแบบธรรมดาจากนั้นได้พัฒนาตนเองทอเป็นลวดลายต่างๆย้อมสีให้มีสีสันมากขึ้นจนสามารถขายได้เกิดมีรายได้เสริมขึ้นกลุ่มจึงขยายการผลิตและซื้อหาอุปกรณ์ช่วยทอเพื่อให้ทันต่อความต้องการของลูกค้าและให้มีลวดลายสวยงามมากขึ้นจึงเริ่มนำอุปกรณ์ช่วยในการยกดอกตามลายที่ต้องการซึ่งได้ซื้อชุดอุปกรณ์สร้างลายจากที่อื่นทำให้มีรายจ่ายเพิ่มขึ้นเฉลี่ยปีละ 25,000 บาทถือว่าเป็นรายจ่ายที่สูงและลวดลายที่ได้มักจะเป็นลายที่เหมือนกันกับที่อื่นเป็นลายทั่วไปที่ใครก็สามารถซื้อหามาไปทอได้และไม่สามารถแสดงความเป็นเจ้าของลายนั้นได้ทำให้ไม่มีความแตกต่างและเป็นเอกลักษณ์ของตนเองอีกทั้งกลุ่มยังขาดความรู้ทั้งการออกแบบลวดลายและการสร้างชุดอุปกรณ์ยกดอกด้วยตนเองทำให้ต้องลงทุนสูง

จากเหตุผลที่กล่าวข้างต้นผู้วิจัยจึงมีแนวคิดที่จะศึกษาและออกแบบอุปกรณ์สร้างลายเสื่อกกบนฐานอัตลักษณ์ชุมชนบ้านสำโรงตำบลศรีณรงค์อำเภอชุมพลบุรีจังหวัดสุรินทร์มาเป็นแนวคิดในการพัฒนาและยกระดับผลิตภัณฑ์เสื่อกกให้สามารถลดค่าใช้จ่ายในการลงทุนและออกแบบลวดลายให้เป็นเอกลักษณ์ของชุมชนโดยการนำอัตลักษณ์ชุมชนมาเป็นพื้นฐานการออกแบบเพื่อสร้างความแตกต่างและยกระดับผลิตภัณฑ์เสื่อกกให้สามารถแข่งขันกับชุมชนอื่นๆได้อีกทั้งเป็นการเพิ่มศักยภาพคนชุมชนให้มีความรู้และทักษะในการสร้างชุดอุปกรณ์สร้างลายได้ด้วยตนเองเป็นแนวทางการสร้างเสริมรายได้ให้กับชุมชนให้สามารถพึ่งพาตนเองได้นำไปสู่ชุมชนเข้มแข็งได้ต่อไป

2. วัตถุประสงค์ของการวิจัย

2.1 เพื่อศึกษาอัตลักษณ์และกระบวนการทอเสื่อกกกลุ่มสตรีแม่บ้านทอเสื่อกกบ้านสำโรง ตำบลศรีณรงค์ อำเภอลำทะเมนชัย จังหวัดสุรินทร์

2.2 เพื่อออกแบบชุดอุปกรณ์สร้างลายเสื่อกกบนฐานอัตลักษณ์ชุมชนบ้านสำโรง ตำบลศรีณรงค์ อำเภอลำทะเมนชัย จังหวัดสุรินทร์

2.3 เพื่อประเมินความพึงพอใจที่มีต่อต้นแบบผลิตภัณฑ์เสื่อกกจากอุปกรณ์สร้างลายของกลุ่มผู้จำหน่ายและผู้ซื้อ

3. ประโยชน์ของการวิจัย

กลุ่มสตรีแม่บ้านทอเสื่อกกบ้านสำโรง ได้รับประโยชน์จากการวิจัย ด้านการลดต้นทุนการผลิตเสื่อกก ได้ชุดสร้างลวดลายใหม่ที่มีความเป็นเอกลักษณ์เฉพาะ ไม่ซ้ำกับลายของผู้อื่น สร้างความเป็นอัตลักษณ์ของตนเองได้ กลุ่มมีความรู้และเกิดทักษะในการสร้างชุดอุปกรณ์สร้างลายเสื่อกกและค่าใช้จ่ายลดลง

4. ขอบเขตของการวิจัย

4.1 ขอบเขตของการศึกษา

- ศึกษากระบวนการผลิต รูปแบบเสื่อกก
- อัตลักษณ์ชุมชนบ้านสำโรง
- หลักการออกแบบ
- กลุ่มเป้าหมาย

4.2 ขอบเขตการออกแบบ

- ออกแบบลายเสื่อกกบนพื้นฐานอัตลักษณ์ของชุมชนบ้านสำโรง
- ออกแบบลายและสร้างชุดอุปกรณ์สร้างลาย จำนวน 1 ลาย และทอต้นแบบผลิตภัณฑ์เสื่อกก จำนวน 1 ชุดลาย

5. วิธีการดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ได้แบ่งวิธีการดำเนินงานตามวัตถุประสงค์ ซึ่งมีขั้นตอนดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 การศึกษาศึกษาอัตลักษณ์และกระบวนการทอเสื่อกกกลุ่มสตรีแม่บ้านทอเสื่อกกบ้านสำโรง ตำบลศรีณรงค์ อำเภอลำทะเมนชัย จังหวัดสุรินทร์ โดยกลุ่มเป้าหมายที่ใช้ศึกษา คือ สมาชิกกลุ่มสตรีแม่บ้านทอเสื่อกกบ้านสำโรง จำนวน 20 คน โดยวิธีการสุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง (Purposive sampling) [2] เครื่องมือที่ใช้เก็บข้อมูล คือ แบบสัมภาษณ์การสนทนากลุ่มการจดบันทึก และการบันทึกภาพการวิเคราะห์ข้อมูลโดยการวิเคราะห์แบบพรรณนา

ขั้นตอนที่ 2 การออกแบบชุดอุปกรณ์สร้างลายเสื่อกกบนฐานอัตลักษณ์ชุมชนบ้านสำโรง ตำบลศรีณรงค์ อำเภอลำทะเมนชัย จังหวัดสุรินทร์ออกแบบลายตามแนวความคิดจากอัตลักษณ์ของชุมชน จำนวน 10 แบบ และใช้กระบวนการประเมินแบบโดยผู้เชี่ยวชาญด้านการออกแบบผลิตภัณฑ์ผู้เชี่ยวชาญด้านการออกแบบผลิตภัณฑ์ ที่มีประสบการณ์ในการออกแบบผลิตภัณฑ์ และกราฟิก ไม่ต่ำกว่า 5 ปีจำนวน 5 คน และสมาชิกกลุ่มที่มีประสบการณ์ทอเสื่อกกไม่น้อยกว่า 5 ปี จำนวน 5 คน จากนั้นใช้กระบวนการมีส่วนร่วมกับสมาชิกกลุ่มในการผลิตชุดอุปกรณ์สร้างลาย เพื่อถ่ายทอดความรู้การออกแบบลาย และเสริมทักษะการสร้าง

ชุดอุปกรณ์สร้างลาย เครื่องมือที่ใช้เก็บข้อมูล คือ แบบสอบถามความพึงพอใจการออกแบบลวดลายสำหรับสร้างชุดอุปกรณ์ และการประเมินความพึงพอใจการใช้งานชุดอุปกรณ์สร้างลาย โดยผู้ทอเสื้อกทที่ใช้ชุดอุปกรณ์ จำนวน 3 คนการวิเคราะห์ข้อมูลใช้การวิเคราะห์แบบตารางและสรุปผลแบบพรรณนา

ขั้นตอนที่ 3 การประเมินความพึงพอใจที่มีต่อต้นแบบผลิตภัณฑ์เสื้อกทผลผลิตจากชุดอุปกรณ์สร้างลาย กลุ่มตัวอย่าง คือ กลุ่มผู้จำหน่าย จำนวน 15 คน กลุ่มผู้บริโภคผลิตภัณฑ์เสื้อกท จำนวน 15 คน เครื่องมือที่ใช้เก็บข้อมูล คือ แบบสอบถามความพึงพอใจต้นแบบผลิตภัณฑ์เสื้อกท การบันทึกภาพ การวิเคราะห์ข้อมูลใช้การวิเคราะห์แบบตารางและสรุปผลแบบพรรณนา

6. สรุปผลการวิจัย

จากการศึกษาสามารถสรุปผลการศึกษิตตามขั้นตอนในการดำเนินการวิจัย ซึ่งมีผลการวิจัย ดังนี้

6.1 ผลการศึกษาอัตลักษณ์และกระบวนการทอเสื้อกทกลุ่มสตรีแม่บ้านทอเสื้อกท บ้านสำโรง ตำบลศรีณรงค์ อำเภอชุมพลบุรี

กลุ่มสตรีแม่บ้านทอเสื้อกท ตั้งอยู่ที่บ้านสำโรง หมู่ 1 ตำบลศรีณรงค์ อำเภอชุมพลบุรี จังหวัดสุรินทร์ ตั้งเมื่อพุทธศักราช 2555 ประธานกลุ่มชื่อ นางสมพร ป้อมพิมพ์ มีสมาชิกจำนวน 20 คน มีอาชีพหลักคือเกษตรกรรม ทำไร่ ทำนา ทำสวน และเลี้ยงสัตว์อาชีพเสริมที่สร้างได้คือการทอเสื้อกทจากต้นกก และต้นไหลผลิตภัณฑ์ของกลุ่มสามารถได้รับรองมาตรฐานผลิตภัณฑ์ชุมชน ผ่านระดับ 3 ดาว จำนวนลายที่ทอจำนวน 14 ลาย ได้แก่ ลายเบญจมาศ ลายพวงพะยอมเรณู ลายยิ่งลักษณ์ ลายสองฝั่งโขง ลายนาคราช ลายตะขอยิ่งลักษณ์ ลายมัดหมี่ ลายตะขอ ลายดอกลำดวน ลายดาวเด่น ลายหมี่ไทยตีนดอกกระจับ ลายดอกกระจับ ลายหมี่ไทย และลายโขงซิมูล ตลาดจำหน่าย จะจำหน่ายที่กลุ่มเอง มีนายหน้ามารับไปจำหน่าย และงานแสดงสินค้า OTOP สถานที่ต่างๆ ปัญหาที่พบ คือกลุ่มมีต้นทุนในการซื้ออุปกรณ์สร้างลายต่อปีสูงถึง 25,000 บาท ลายที่ทอไม่เป็นเอกลักษณ์ของตนเอง จึงต้องการที่จะพัฒนาลายจากอัตลักษณ์ของชุมชน และสามารถสร้างชุดอุปกรณ์สร้างลายได้ด้วยตนเอง เพื่อลดต้นทุน จึงต้องการหน่วยงานสนับสนุนองค์ความรู้และเสริมทักษะทั้งการออกแบบลวดลายและการสร้างชุดอุปกรณ์ช่วยในการทอเสื้อกท ซึ่งได้ขอสรุปผลการนำอัตลักษณ์ของชุมชนมาพัฒนาลายทอเสื้อกทใหม่ คือ ใบสำโรง ดอกสำโรง ผลสำโรง และภูมิทัศน์ชุมชนมาเป็นแนวคิดสำหรับออกแบบลาย สร้างชุดอุปกรณ์ และวัสดุที่จะใช้ทำชุดอุปกรณ์ คือ ท่อพีวีซี ขนาด 1 นิ้ว ขนาดของเสื้อจะใช้พืนกว้าง 50 เซนติเมตร จำนวน 3 พับ รวมขนาดผลิตภัณฑ์เสื้อกทต้นแบบที่ได้จะมีขนาดกว้าง 150 เซนติเมตร ยาว 200 เซนติเมตรสีที่ใช้ทำต้นแบบ คือ สีชมพู สีเขียวอ่อน สีแดง เป็นสีที่สดใสและขายดีที่สุด ย้อมกกด้วยสีเคมี

6.2 ผลการออกแบบชุดอุปกรณ์สร้างลายเสื้อกทบนฐานอัตลักษณ์ชุมชนบ้านสำโรง ได้แบ่งการออกแบบลายตามอัตลักษณ์ชุมชน เป็น 4 ชนิด คือ 1) ออกแบบลายจากใบสำโรง จำนวน 2 แบบ 2) ออกแบบลายจากดอกสำโรง จำนวน 3 แบบ 3) ออกแบบลายจากผลสำโรง 3 แบบ และ 4) ออกแบบลายจากภูมิทัศน์ชุมชน จำนวน 2 แบบจากแนวคิดทั้ง 4 ชนิดสามารถสรุปผลได้ ดังนี้

6.2.1 การออกแบบลายจากแนวความคิดส่วนใบของต้นสำโรง

ภาพที่ 1 ลักษณะต้นสำโรง [3]

(ก) แบบที่ 1 ลายจากลักษณะฉีกใบ

(ข) แบบที่ 2 ลายจากรูปร่างของใบ

ภาพที่ 2 ออกแบบลายจากลักษณะใบสำโรง

6.2.2 การออกแบบลายจากแนวความคิดส่วนดอกของต้นสำโรง

ภาพที่ 3 ส่วนดอกของต้นสำโรง [4]

(ก) แบบที่ 3 ลายลักษณะพวงดอกสำโรง (ข) แบบที่ 4 ลายกลีบดอกสำโรง (ค) แบบที่ 5 ลายดอกสำโรง

ภาพที่ 4 ออกแบบลายจากลักษณะดอกสำโรง

6.2.3 การออกแบบลายจากแนวความคิดส่วนผลของต้นสำโรง

ภาพที่ 5 ส่วนผลของต้นสำโรง [4]

(ก) แบบที่ 6 ลายของผลสำโรง

(ข) แบบที่ 7 ลายผลลักษณะเป็นรูปหัวใจ

(ค) แบบที่ 8 ลายผลสำโรงมีลักษณะเป็นพุ่ม

ภาพที่ 6 ออกแบบลายจากผลสำโรง

6.2.4 การออกแบบลายจากแนวความคิดภูมิทัศน์ชุมชน

ภาพที่ 7 ภูมิทัศน์ชุมชน [5]

(ก) แบบที่ 9 ลายจากสายน้ำไหล

(ข) แบบที่ 10 ลายปลาจากแหล่งแม่น้ำมูล

ภาพที่ 8 ออกแบบลายจากภูมิทัศน์ชุมชน

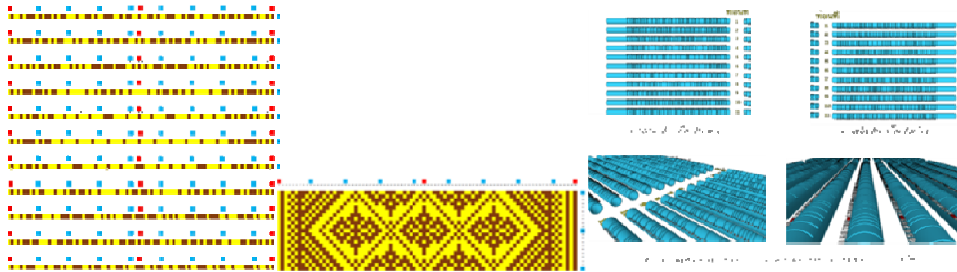
จากการออกแบบลายทั้งหมด จำนวน 10 ลาย ตามอัตลักษณ์ชุมชน ได้ทำการประเมินการออกแบบลาย โดยผู้เชี่ยวชาญเฉพาะด้าน จำนวน 5 ท่าน และสมาชิกกลุ่มแม่บ้านทอเสื่อกกบ้านสำโรงที่มีประสบการณ์ทอเสื่อกก 5 ปีขึ้นไป จำนวน 5 ท่าน เพื่อคัดเลือกให้ได้ลายที่เหมาะสมที่สุดจำนวน 1 ลาย สำหรับนำไปสร้างชุดอุปกรณ์สร้างลาย ซึ่ง พบว่า แบบลายที่ได้คะแนนค่าเฉลี่ยมากที่สุด คือ แบบที่ 5 เป็นแนวคิดจากดอกสำโรง มีค่าเฉลี่ย เท่ากับ 4.52 ซึ่งมีลวดลายเป็นเอกลักษณ์เฉพาะตัว มีลวดลายที่โดดเด่น และสวยงาม มีความเป็นเอกลักษณ์ของกลุ่มมากที่สุด

ภาพที่ 9 แบบที่ 11 ลายดอกสำโรง

จากภาพที่ 9 เป็นลวดลายที่ได้จากการออกแบบตามอัตลักษณ์ชุมชนบ้านสำโรง

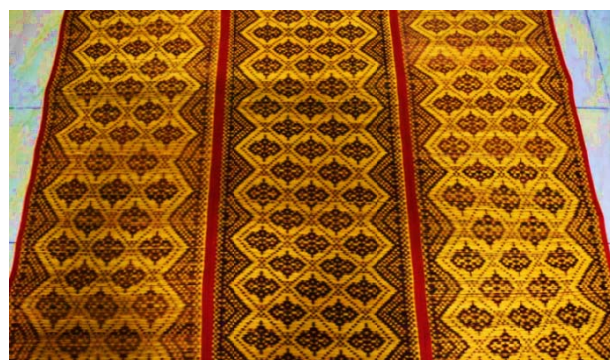
ผลของการสร้างชุดอุปกรณ์สร้างลาย ได้นำวัสดุท่อพีวีซีขนาด 1 นิ้ว ยาว 65 เซนติเมตร จำนวน 11 ท่อน เขียนแบบตามลายที่ได้ออกแบบ คือ แบบที่ 5 นำมาสร้างลายบนท่อพีวีซีทีละท่อน 1 ท่อน จะได้ลาย 2 สี ด้านหน้าสีน้ำตาล และด้านหลังสีเหลือง ซึ่งสามารถแสดงผลได้ดังภาพที่ 10

ภาพที่ 10 ชุดอุปกรณ์สร้างลายจากท่อพีวีซี

ผลการวิเคราะห์ความพึงพอใจการใช้งานชุดอุปกรณ์สร้างลาย โดยสามารถกลุ่มผู้ใช้งานจำนวน 3 คน พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถาม มีความพึงพอใจต่อชุดอุปกรณ์สร้างลายในทุกด้าน มีระดับคะแนนเฉลี่ย (\bar{X} = 4.69) อยู่ในระดับมากที่สุด มีค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.=0.25) เมื่อวิเคราะห์เป็นรายด้าน พบว่าด้านความสะดวกสบายในการใช้งานของชุดอุปกรณ์สร้างลาย มีระดับคะแนนเฉลี่ย (\bar{X} = 4.76) อยู่ในระดับมากที่สุด มีค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D. = 0.31) ด้านสร้างลายได้สม่ำเสมอ มีระดับคะแนนเฉลี่ย (\bar{X} = 4.84) อยู่ในระดับมากที่สุด มีค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D. = 0.28) ด้านขนาดเหมาะสมต่อการหยิบ จับ และพองเหมาะกับขนาดพิมพ์ มีระดับคะแนนเฉลี่ย (\bar{X} = 4.64) อยู่ในระดับมากที่สุด มีค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D. = 0.50) และด้านความแข็งแรงของชุดอุปกรณ์สร้างลาย พิมพ์ มีระดับคะแนนเฉลี่ย (\bar{X} = 4.60) อยู่ในระดับมากที่สุด มีค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D. = 0.23)

ผลผลิตจากการศึกษาและการออกแบบชุดอุปกรณ์สร้างลายเสื้ออกบนฐานอัตลักษณ์ชุมชนบ้านสำโรง ตำบลศรีณรงค์ อำเภอชุมพลบุรี จังหวัดสุรินทร์ดังภาพที่ 11

ภาพที่ 11 ต้นแบบเสื้ออกที่ได้จากชุดอุปกรณ์สร้างลายบนฐานอัตลักษณ์ชุมชนบ้านสำโรง

6.3 ผลประเมินความพึงพอใจที่มีต่อต้นแบบผลิตภัณฑ์เสื้ออกผลิตจากชุดอุปกรณ์สร้างลาย จากกลุ่มผู้จำหน่าย จำนวน 15 คน และกลุ่มผู้บริโภคผลิตภัณฑ์เสื้ออก จำนวน 15 คน พบว่าผู้ตอบแบบสอบถาม มีความพึงพอใจต่อผลิตภัณฑ์ในทุกด้าน มีระดับคะแนนเฉลี่ย (\bar{X} = 4.64) อยู่ในระดับมากที่สุด มีค่าเบี่ยงเบน

มาตรฐาน (S.D.=0.28) เมื่อวิเคราะห์เป็นรายด้าน พบว่า ด้านความสวยงามมีระดับคะแนนเฉลี่ย (\bar{X} = 4.66) อยู่ในระดับมากที่สุด มีค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.=0.43) ด้านความสม่ำเสมอของลาย มีระดับคะแนนเฉลี่ย (\bar{X} = 4.79) อยู่ในระดับมากที่สุด มีค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D. = 0.36) ด้านการผสมสีและความสม่ำเสมอของสี มีระดับคะแนนเฉลี่ย (\bar{X} = 4.42) อยู่ในระดับมาก มีค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D. = 0.61) และด้านขนาดของสีมีความเหมาะสมต่อการใช้งาน มีระดับคะแนนเฉลี่ย (\bar{X} = 4.69) อยู่ในระดับมากที่สุด มีค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D. = 0.42)

7. สรุปและอภิปรายผล

สรุปผลการศึกษาและการออกแบบชุดอุปกรณ์สร้างลายเสื้อกบฏฐานอัตลักษณ์ชุมชนบ้านสำโรง ตำบลศรีณรงค์ อำเภอชุมพลบุรีจังหวัดสุรินทร์จากการศึกษาอัตลักษณ์ของชุมชน พบว่า ต้นสำโรง คือ อัตลักษณ์ของชุมชน ตามชื่อหมู่บ้าน ซึ่งสามารถแสดงถึงความเป็นเฉพาะตนได้ดีที่สุด จึงได้แบบลวดลายสำหรับนำไปสร้างชุดอุปกรณ์สร้างลายจากดอกสำโรง และนำชุดอุปกรณ์ไปใช้ทอเสื้อกบฏ จนได้ผลิตภัณฑ์จากเสื้อกบฏที่มีความสวยงาม เป็นลวดลายเฉพาะตน มีสอดคล้องกับหลักการให้ความหมายไว้ว่า “อัตลักษณ์” เป็นลักษณะที่บอกความเป็น “ตัวตน” (Selfness) ของ “กลุ่มคน” (group) โดยผู้เป็น “เจ้าของวัฒนธรรม” นั้น [6] ซึ่งอาจจะบอกผ่านวิถีชีวิตด้านต่างๆที่พยายามทำให้แตกต่างจากคนกลุ่มอื่น ซึ่งการสร้างชุดอุปกรณ์สร้างลายที่สามารถนำเสนอความเป็นอัตลักษณ์ของชุมชน โดยสื่อผ่านลวดลายของเสื้อกบฏเป็นพัฒนาผลิตภัณฑ์ที่มีความแตกต่างสร้างเอกลักษณ์ให้กับกลุ่มสตรีแม่บ้านสำโรง สอดคล้องกับงานวิจัยการศึกษาการพัฒนาผลิตภัณฑ์ลวดลายเฉพาะถิ่นงานทอเสื้อกบฏ [7] เน้นการออกแบบลวดลายลักษณะถิ่นผสมผสานระหว่างภาพผีเสื้อที่มาจากธรรมชาติจากการทอเสื้อในยุคแรกเริ่ม กับภาพปราสาทหินเขาพนมรุ้งมีลักษณะที่โดดเด่นของลักษณะเฉพาะถิ่น ส่วนผลของการออกแบบชุดอุปกรณ์สร้างลายเสื้อกบฏ พบว่า ผลลัพธ์ที่เกิดขึ้น คือ 1) สมาชิกกลุ่มมีความรู้ สามารถสร้างชุดอุปกรณ์ได้ด้วยตนเองจากกระบวนการมีส่วนร่วมในการผลิตชุดอุปกรณ์สร้างลาย และ 2) สามารถลดค่าใช้จ่ายในการซื้อชุดอุปกรณ์สร้างลายได้ถึงร้อยละ 60 จากรายจ่ายในปีที่ผ่านมา ทำให้กลุ่มแม่บ้านทอเสื้อกบฏบ้านสำโรงมีรายได้เพิ่มขึ้น

8. ข้อเสนอแนะ

การออกแบบลายทอเสื้อกบฏสำหรับสร้างชุดสร้างลายในครั้งนี้ใช้ได้กับฟืม 50 เซนติเมตร 86 รูดเส้นยืน หากพัฒนาลายใหม่ เพื่อให้เข้ากับรูดเส้นยืนต้องศึกษาขนาดของฟืมและรูดเส้นยืนให้ละเอียดเพราะลายแต่ละลายที่ออกแบบจะต้องกำหนดที่จำนวนรูดเส้นยืนเป็นหลัก และการออกแบบลายทอเสื้อกบฏในครั้งนี้สามารถนำไปเป็นแม่ลายเพื่อแตกลายเพิ่มได้อีกจำนวนมาก

ในการพัฒนาครั้งต่อไปควรศึกษาการเพิ่มมูลค่าผลิตภัณฑ์จากการทอเสื้อกบฏให้สามารถมีผลิตภัณฑ์ที่หลากหลายยิ่งขึ้นในด้านรูปแบบต่าง ๆ ที่ตอบสนองความต้องการหรือแก้ปัญหาทางการตลาดให้กับกลุ่ม สร้างความยั่งยืนให้ชุมชนต่อไป

เอกสารอ้างอิง

- [1] ลักษณะพร โรจน์พิทักษ์กุล. “การต่อยอดภูมิปัญญาการทอเสื้อกบฏโดยการออกแบบและพัฒนาลวดลายด้วยรูปทรงเรขาคณิตของวิสาหกิจชุมชนแปรรูปเสื้อกบฏบางพลวง อำเภอบ้านสร้าง จังหวัดปราจีนบุรี.” สาขาวิชาการพัฒนาชุมชน คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏราชชนรินทร์. 2557.

- [2] นิรัช สุดสังข์. “การวิจัยการออกแบบผลิตภัณฑ์อุตสาหกรรม.” กรุงเทพฯ: โอเดียนสโตร์. 2548, หน้า 48.
- [3] นพดล เจริญผล. “ต้นสำโรง.” [ออนไลน์] 2560. [สืบค้นเมื่อวันที่ 10 มกราคม 2562]. จาก <https://www.nanagarden.com/product/275654>.
- [4] ต้นสำโรง. [สืบค้นเมื่อวันที่ 10 มกราคม 2562]. จาก <https://board.postjung.com/786294>.
- [5] 10 อันดับแม่น้ำที่ยาวสุดในไทย. [สืบค้นเมื่อวันที่ 10 มกราคม 2562]. จาก <https://infograph.venngage.com/p/168450/10>.
- [6] เขียรชัย อิศรเดช. “อัตลักษณ์กับสื่อ: ตัวตนกับการสื่อสาร.” วารสารนิเทศศาสตร์ปริทัศน์, ปีที่ 13 (ฉบับที่ 1) 2552. หน้า 25.
- [7] อัชฎางค์ รอโธสง. “การศึกษาและพัฒนาผลิตภัณฑ์ลวดลายเฉพาะถิ่นงานทอเสื่อกกกลุ่มพนมรุ้งเสื่อกกและหัตถกรรม อำเภอนครหลวงพระเกียรติ จังหวัดบุรีรัมย์.” วารสารวิชาการ ศิลปะสถาปัตยกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยนเรศวร. ปีที่ 7, ฉบับที่ 2, กรกฎาคม-ธันวาคม 2559.